

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження

ШОВШ Катерини Степанівни

«Формування академічної культури майбутніх педагогічних працівників у закладах вищої освіти», поданого на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

Зростання ролі закладів вищої освіти як центрів культури та освіченості у науково-технічному розвитку свідчить, що людство все більше залежить від сучасних університетів. Їх ключовим завданням є підготовка майбутніх фахівців до виконання своєї місії у суспільстві, що базується не тільки на знаннях, а й високих духовних цінностях, серед яких все більшої значущості набувають толерантність, доброчесність, академічна культура. Актуалізується питання щодо формування нового рівня академічної культури, яка є невід'ємною складовою професійної компетентності майбутніх педагогічних працівників, здатних протистояти натиску моральної деградації, духовного розпаду. Все це зобов'язує заклади вищої освіти не тільки підвищувати якість навчання, а й формувати у майбутніх педагогічних працівників академічну культуру – культуру, яка включає всі види, форми і рівні суспільної свідомості, освіти і виховання; культуру, яка своєю творчою діяльністю сприятиме її збагаченню.

У цьому сенсі дисертаційне дослідження набуває ознак актуальності в умовах освітніх змін, потреб суспільства та мінливості ринку.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до теми Зведеного плану науково-дослідних робіт сфери освіти, науки та інноватики «Теоретичні та методичні основи формування системи післядипломної освіти на засадах сталого розвитку» (Державний реєстраційний № 0117U004914) та затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 10 від 24 квітня 2014 р.).

Дослідження, що представлено до захисту, має класичну структуру: вступ, три розділи, висновки до них, загальні висновки, список використаних джерел, додатки. Зміст розділів і підрозділів відповідають назві структурних компонентів роботи та визначених наукознавчих складників, які наскрізно розкривають зміст ключового поняття на теоретичному, дидактико-методичному та експериментально-формульованому рівнях.

У роботі автором здійснено аналіз наукової літератури щодо ролі академічної культури в розвитку освітніх інституцій та її формування у закладах вищої освіти; теоретично обґрунтовано структуру академічної культури; визначено критерії, показники та охарактеризовано рівні сформованості компетентності академічної культури майбутніх педагогічних працівників; розроблено та обґрунтовано методичні засади формування академічної культури; розроблено модель формування академічної культури майбутніх педагогічних працівників; виявлено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено організаційно-педагогічні умови формування академічної культури майбутніх педагогічних працівників у закладах вищої освіти.

У першому розділі дисертаційного дослідження *«Теоретичний аналіз ролі академічної культури у розвитку освітніх інституцій та формування академічної культури майбутніх педагогічних працівників у закладах вищої освіти»* розкрито теоретичне обґрунтування ключового поняття «академічна культура», яке представлено автором в інтеграції з міждисциплінарними дослідженнями, співставленні із сутнісними характеристиками та особливостями, які справляють цілісне уявлення про досліджувану дефініцію.

Академічна культура в інтерпретуванні автора презентована на генетичному, аксіологічному, гуманістичному, нормативному, соціологічному рівнях. Встановлено, що комплексна багаторівнева система структури культури визначає її функціональне різноманіття в суспільному житті людства, як окремої особистості, так і соціуму. Однак для досягнення певного рівня культури, на переконання здобувачки, необхідним є здобуття знань, оволодіння засобами

спілкування для пізнання галузей наук, видів мистецтв; вибір цінностей та орієнтування на них, потреба у встановленні культурних взаємин між учасниками групової взаємодії та соціуму, формування моральних та інтелектуальних норм взаємин. Все це створює умови для формування у майбутніх педагогічних працівників у процесі фахової підготовки не тільки рівня культури, а й академічної культури.

Схвальним є твердження автора про важливість формування академічної культури майбутніх фахівців із професійним середовищем. Це характеризується етапами формування культурно-професійних взаємин, які у своєму становленні проходить фахівець: професійна організація особистості, її ставлення до професії та початковий рівень фахової діяльності; професійна підготовка, відповідність професійної компетентності майбутніх професій у видах діяльності; професійна адаптація у професійному колективі її відповідність професійному середовищу; професійна реалізація, самовдосконалення, кар'єрне зростання та професійна життєздатність. Все це можливе завдяки створенню освітньо-розвивального середовища, передумовами якого є екосоціальні, природно-екологічні, соціоекологічні, соціально-регулятивні, інституційні, суспільно-екологічні чинники, за яких здійснюється освіченість, просвітництво, виховання, засвоюються духовні, етичні, правові та культурні норми.

Для теорії та практики професійної підготовки педагогічних працівників представляє інтерес другий розділ дисертаційного дослідження – *«Методика формування академічної культури майбутніх педагогічних працівників у закладах вищої освіти»*, у якому авторка презентує зміст та поетапну методіку організації формування академічної культури майбутніх педагогічних працівників у закладах вищої освіти.

В якості дидактичного алгоритму автором обрано – *форму навчання* – теоретико-практичну, науково-пізнавальну з елементами поліпрофільності цільової підготовки (очну та заочну (пріоритет складає дистанційна, мережева); *методи* – навчально-розвивальної діяльності та академічної презентації

професійного іміджу майбутніх педагогічних працівників, серед яких інноваційними є проблемні сценарні ігри, взаємообмін досвідом наукового пізнання, академічне спілкування, дотримання етики та естетики; методи синектики, прогнозування та моделювання стану і динаміки освітньо-наукового процесу; аналітичний програмно-моніторинговий контроль навчальних результатів (ситуаційно-аналітичних, практичних, наукових, дослідницьких, експериментальних, творчих, проектних), а також методи, які стимулюють навчальну діяльність студентів; та широкий спектр інформаційно-інноваційних засобів, які сприяють формуванню академічної культури у майбутніх фахівців педагогічного профілю.

Особливий акцент у змісті алгоритмізованого методичного забезпечення автором зроблено на обґрунтуванні підходів (компетентнісного, синергетичного, ситуаційно-сценарного, квалітологічного та ноосферологічного) та принципів, за яких визначаються орієнтири задоволення потреб здобувачів освітніх послуг з урахуванням сучасних моделей адміністрування у закладах вищої освіти. А саме: об'єктивність, демократизм, праворегламентація, публічність, функціональність, організаційність, процесуальність; організація діяльності педагогічних працівників, планування, прийняття управлінських рішень та раціональності структури організації, управління якістю надання освітніх послуг тощо.

У третьому розділі *«Модель та організаційно-педагогічні умови формування академічної культури майбутніх педагогічних працівників у закладах вищої освіти та експериментальна перевірка їх ефективності»* автором обґрунтовано розроблену власну модель, яка відображає функціональну взаємодію мети, завдань, принципів, методологічних підходів, змісту, форм, методів, організаційно-педагогічних умов із формування академічної культури майбутніх педагогічних працівників, а також компонентів, критеріїв, показників та рівнів готовності як результату зазначеної досліджуваної якості.

Розроблена автором модель охоплює п'ять блоків, які чітко розкривають зміст та основні завдання дисертаційного завдання, спрямованих на формування у майбутніх педагогічних працівників академічної культури.

Достатньо вмотивовано представлено характеристику рівневої диференціації, яка відповідає визначеним автором критеріям, показникам і співзвучна з набором психодіагностичних методик, які вдало підібрані, достатньо валідні й дають можливість об'єктивно виявити сформованість компетентності академічної культури майбутніх педагогічних працівників на орієнтовно-діагностувальному, ідентифікаційно-констатувальному етапах дослідження.

Варто відзначити чіткість і широту педагогічного експерименту, презентабельну вибірку (623 студентів, з них КГ увійшло 300 осіб, до ЕГ – 323 осіб) та систему інноваційних технологій, які відображені у реалізації організаційно-педагогічних умов (вільне волевиявлення свідомості; свобода слова для кожного учасника освітньої інституції, волеорієнтований всеохоплюючий вибір свободи академічного пошуку, академічне наслідування, волесприйняття від наставника до послідовника, академічна повага до наукових шкіл).

Обґрунтування організаційно-педагогічних умов та їх упровадження описано на формуально-системному етапі, на якому власне і здійснювалось навчання студентів за спеціально розробленими програмами, зміст яких відповідав розробленому методичному ресурсу співзвучному з організаційно-педагогічними умовами. Основними методами формувальних етапів академічної культури та компетентності студентів автором обрано: педагогічне проектування, прогнозування, моделювання, аудит управління проектами, процесами та системами за семантичними профілями професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників; комунікативно-ігрові, віртуальні, рефлексивні, тандемні.

Доречними є форми, види й засоби, які здобувачка пропонує проводити зі студентами упродовж навчання (індивідуальні, колективні, проектно-інтерактивні, інструментально-технологічні, лабораторно-аналітичні, навчально-методичні, технічно-регулятивні тощо). Запропоновані форми та засоби створюють навчально-розвивальне середовище, у якому відбувається процес формування у студентів академічної культури, академічної компетентності, професійної компетентності майбутніх педагогічних працівників академічного простору освіти та науки.

Наведені вище аргументи лягли в основу розробленої автором моделі, яка відображає функціональну взаємодію мети, завдань, принципів, методологічних підходів, змісту, форм, методів, організаційно-педагогічних умов з формування академічної культури майбутніх педагогічних працівників, а також компонентів, критеріїв, показників та рівнів готовності як результату зазначеної досліджуваної проблеми.

Поставлені дисертанткою мета і завдання дослідження розв'язані достатньо та переконливо. Науковий апарат, висновки, рекомендації сформульовані чітко, конкретно і науково обґрунтовані. Вірогідність та аргументованість одержаних результатів сумніву не викликають.

Одержані наукові результати, що виносяться на захист, є особистим досягненням Шовш Катерини Степанівни, які оприлюднювались на науково-практичних конференціях різного рівня у рамках України та ближнього зарубіжжя. Основні результати дослідження висвітлено в 7 наукових працях, серед яких: 6 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у виданні, що входить до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus. Авторські публікації з достатньою повнотою відображають зміст та основні результати дослідження.

Наведене вище дає підстави стверджувати про загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи та збагачення знань у галузі педагогіки професійної підготовки.

До дискусійних положень та зауважень щодо змісту дисертаційного дослідження відносимо:

1. Вважаємо, що змістове навантаження ключового поняття, представленого в розділі 1 «Теоретичний аналіз ролі академічної культури у розвитку освітніх інституцій та формування академічної культури майбутніх педагогічних працівників у закладах вищої освіти», є дещо переобтяженим науковою та інформаційною термінологією, як-от: архітектоніка культури, культурна взаємодія людини та соціуму, екологічна культура тощо. Натомість питанню формування академічної культури майбутніх педагогічних працівників, її особливостей та специфіки доцільно було б приділити більше уваги.

2. Робота виграла б, якби здобувачка кількома штрихами окреслила досвід європейських країн з формування академічно культури науково-педагогічних фахівців, чи вказала на відповідність такої підготовки до вимог українських стандартів із загальноєвропейськими, що є важливим в умовах євроінтеграційних освітніх процесів до яких прагне Україна, та потреби сучасного ринку праці.

3. Обґрунтовуючи організаційно-педагогічні умови дослідницького процесу, варто було б більшої уваги приділити їх процесуальному забезпеченню в контексті віддзеркалення педагогічного фаху.

4. Більш чіткого представлення потребує опис діагностичної карти дослідження стану сформованості академічної культури майбутніх педагогічних працівників, що увиразнило б уявлення про досліджувану дефініцію за визначеними критеріями в авторефераті. Натомість у розгорнутому вигляді такий матеріал представлено на сторінках третього розділу дисертації.

Викладені зауваження та побажання не є концептуальними і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, яка є самостійним завершеним дослідженням, а отримані результати є вагомим внеском у теорію і практику професійної педагогіки.

Відтак дисертаційне дослідження Шовш Катерини Степанівни на тему «Формування академічної культури майбутніх педагогічних працівників у закладах вищої освіти», має теоретичне та практичне значення і заслуговує на позитивну оцінку. Рукопис дисертації і автореферат оформлені відповідно вимог «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (зі змінами внесеними згідно Постанов КМУ № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р.), а його авторка – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, теорії та методики початкової освіти
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

ПІДПИС О.А. Ковтун
Засвідчую:
Нач. ВК *[Handwritten Signature]*